

УДК 341.24

Володимир МИХАНІВ

Національний університет “Львівська політехніка”,
студент другого (магістерського)
рівня вищої освіти Навчально-наукового інституту
права, психології та інноваційної освіти
volodymyr.mykhaniv.mpvpr.2024@lpnu.ua
ORCID: 0009-0008-4026-9385

Ярина ОЛІЙНИК

Національний університет “Львівська політехніка”,
професор кафедри міжнародного
та кримінального права
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти,
доктор юридичних наук, професор
yaryna.s.bohiv@lpnu.ua
ORCID: 0000-0002-5906-4565

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРАВА В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ АРХІТЕКТУРИ СВІТУ

<http://doi.org/10.23939/law2025.47.193>

© Миханів В., Олійник Я., 2025

У статті аналізуються фундаментальні принципи міжнародного економічного права, які формують основу для регулювання економічних відносин між державами та забезпечення глобальної стабільності. Проведено історичну ретроспективу розвитку міжнародного економічного права – від перших міжнародних торговельних угод до етапу формування сучасної системи після Другої світової війни. Особливу увагу надано інституціоналізації міжнародного економічного співробітництва після створення Бреттон-Вудської системи, а також розвитку нормативних основ у рамках діяльності Світової організації торгівлі, Міжнародного валютного фонду та Світового банку.

Основна увага присвячується традиційним нормам, таким як державний суверенітет, суверенна рівність, недискримінація, принцип вільної торгівлі, мирне співіснування, самовизначення народів, мирне врегулювання спорів, сумлінне виконання міжнародних зобов’язань, повага прав людини, міжнародне співробітництво, вільний доступ до моря та співробітництво у сфері торгівлі.

Особливо акцентовано на ролі цих принципів у формуванні нової глобальної економічної архітектури світу, яка потребує переосмислення традиційних підходів до регулювання світової економіки. Зазначено, що загальні принципи мають залишатися фундаментом і водночас адаптуватися до нових реалій, забезпечуючи баланс між національними інтересами держав та глобальними цілями сталого розвитку.

У статті також аналізується, як сучасні політичні кроки, зокрема протекціоністські заходи нової адміністрації президента Сполучених Штатів Америки, можуть порушувати ці принципи та створювати нестабільність у світовій економічній системі.

У підсумку зазначено, що міжнародне економічне право перебуває на стадії трансформації, яка зумовлена глобальними економічними та політичними процесами.

Ключові слова: міжнародне економічне право, принципи, нова економічна архітектура світу, протекціонізм, вільна торгівля, недискримінація, глобальна стабільність.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації традиційні принципи міжнародного економічного права, такі як суверенітет, недискримінація та вільна торгівля, все частіше піддаються випробуванням через впровадження протекціоністських заходів окремих держав. Наприклад, нова політика адміністрації президента США, що становить перегляд торговельних угод і запровадження високих тарифів, порушує усталені норми взаємної вигоди та співпраці. Це створює значні ризики для стабільності міжнародних економічних відносин і ставить під сумнів ефективність глобальної правової бази, фундаментальних принципів, які традиційно забезпечують прогнозованість та рівність для всіх учасників світової економіки.

Аналіз дослідження проблеми. Дослідження ґрунтується на ретельному аналізі історичних та сучасних джерел міжнародного економічного права, зокрема Статуті ООН та інших нормативно-правових актів. Аналіз показує, що фундаментальні принципи, такі як державний суверенітет, суверенна рівність, принцип недискримінації, вільна торгівля, мирне співіснування, самовизначення народів, мирне вирішення спорів, сумлінне виконання міжнародних зобов'язань, повага прав людини, міжнародне співробітництво, вільний доступ до моря та принцип співробітництва, завжди становили основу глобального економічного порядку. Однак у контексті сучасних політичних рішень, таких як введення додаткових тарифів і протекціоністських заходів, спостерігається поступове ослаблення цих принципів.

Мета статті. Метою цієї статті є глибоке дослідження ролі фундаментальних принципів міжнародного економічного права у формуванні стабільного глобального економічного порядку та виявлення їхнього значення в умовах сучасних політичних і економічних трансформацій. Стаття спрямована на оцінку того, як традиційні норми, такі як суверенітет, рівність, недискримінація, вільна торгівля і мирне врегулювання спорів, забезпечують основу для взаємної вигоди та співпраці між державами, а також на аналіз того, як протекціоністські заходи, зокрема політика адміністрації Трампа, порушують ці принципи і впливають на глобальну економічну стабільність. Дослідження має на меті сформулювати рекомендації для відновлення та укріплення цих базових норм, що дасть змогу досягти балансу між національними інтересами та глобальною інтеграцією у світовій економіці.

Виклад основного матеріалу. Історично міжнародне економічне право виникло як відповідь на потребу регулювання економічних відносин між державами, які отримали незалежність і почали інтегрувати свої економічні процеси в міжнародну систему. Ранні етапи формування економічних норм зосереджувались навколо вільної торгівлі та взаємної вигоди.

У 1776 році публікація “Дослідження про природу і причини багатства народів” Адама Сміта започаткувала нову епоху. Сміт закликав до вільної торгівлі, розподілу праці та мінімального державного втручання. Розвиток промисловості сприяв стрімкому зростанню обсягів виробництва та торгівлі, що своєю чергою потребувало нових фінансових інститутів і правил регулювання міждержавних економічних відносин.

Сміт вводить поняття “невидима рука”, у якому вбачає певний механізм, за допомогою якого індивідуальні інтереси в умовах вільної конкуренції сприяють загальному благу. Цей принцип пояснює, як ринкові відносини, що є незалежними від централізованого планування, здатні координувати діяльність багатьох суб’єктів та створювати ефективні умови для економічного розвитку країн [1].

Ідеї Адама Сміта стали основою для переходу від локальних, регульованих систем до вільних ринкових відносин, які згодом сформували глобальну економічну систему. Саме тут можна спостерігати виникнення основ сучасного міжнародного економічного права, яке виступає регулятором торгових відносин, а також економічної співпраці між країнами.

Регулювання економічних відносин, яке відбувалося до XX століття, поступово еволюціонувало і на зміну традиційним формам та торговельним договорам починають формуватися сучасні правова й економічна системи, що стануть підвалинами до створення міжнародних економічних інституцій.

Важлива подія в контексті міжнародного економічного права відбулась у США під кінець Другої світової війни. У липні 1944 року розпочала свою роботу Бреттон-Вудська конференція у складі представників від 44 країн-учасниць антигітлерівської коаліції для сприяння розвитку нового міжнародного валютного та фінансового порядку після Другої світової війни.

За результатами роботи конференції було створено нову міжнародну валютну систему та визначено її основні принципи. Рішення були сформовані у трьох міжнародних договорах, що були прийняті за підсумками роботи конференції і підписані 22 липня 1944 р., а саме:

- Статті угоди Міжнародного валютного фонду (далі – Статут МВФ);
- Статті угоди Міжнародного банку реконструкції та розвитку (далі – Статут МБРР);
- Угода про принципи формування валютних обмінних курсів [2].

Усі держави, які брали участь в роботі конференції, приєдналися до цих договорів. Винятком став лише СРСР, який відмовився підписувати Статут МВФ та МБРР. Отже, Бреттон-Вудські угоди, з одного боку, є продовженням процесу пошуку форм правового регулювання кредитно-фінансових і валютних відносин, з другого – початком нового етапу створення механізму міжнародно-правового регулювання в цих пов’язаних між собою сферах [2].

За підсумками конференції, країни, що підписали угоди, зобов’язалися підтримувати стабільність своїх валют за допомогою фіксованих обмінних курсів, що забезпечувалося валютними інтервенціями центральних банків, а долар став основною резервною валютою світу, що допомогло Сполученим Штатам Америки отримати значний вплив на міжнародну економіку.

Створення вже по завершенню Другої світової війни Міжнародного валютного фонду і Міжнародного банку реконструкції та розвитку, що згодом став частиною Світового банку, стало важливим етапом у підтримці стабільності світової економіки і формуванні нової економічної архітектури світу.

Обидві вищезазначені інституції засновані саме на принципах міжнародного економічного права, що дає змогу вважати, що мовиться не лише про економічний інструмент, а й ключовий елемент правового регулювання глобальної економіки.

Відповідно до Статуту МВФ, його ключовими напрямками діяльності є:

- створення постійного механізму для консультацій і співпраці з питань міжнародних валютних проблем;
- підтримка високого рівня зайнятості, реального доходу та розвитку виробничих ресурсів країн-членів;
- підтримання упорядкованих домовленостей щодо валютного обміну між країнами та уникнення конкурентного зниження курсів;
- усунення валютних обмежень, які перешкоджають зростанню світової торгівлі, та забезпечення ефективного здійснення поточних платежів між країнами-членами;

- забезпечення країн-членів можливістю отримання фінансових ресурсів для виправлення дисбалансів у платіжних балансах без застосування заходів, які можуть завдати шкоди національному чи міжнародному процвітання;
- зменшення якості і тривалості дисбалансів у міжнародних платіжних балансах між країнами-членами [3].

Ці цілі спрямовані на забезпечення стабільності у світовій валютній системі, сприяння економічному зростанню та підтримці міжнародної торгівлі через координацію політики та взаємодію держав-членів.

З моменту прийняття в 1944 році статті Статуту МВФ змінювалися сім разів, остання поправка була прийнята 15 грудня 2010 року (а стала чинною 26 січня 2016 року) [3].

Ця кількість змін свідчить про певну сталість Статуту. Основна структура та ключові принципи документа виявилися досить стійкими і здатними адаптуватися до змін у світовій економіці, водночас зберігаючи свою основу та цілі. Це вказує на баланс між стабільністю та гнучкістю, що є важливим фактором для довгострокової ефективності міжнародних економічних угод.

Своєю чергою Міжнародний банк реконструкції та розвитку (далі – МБРР) відіграє важливу роль у сприянні сталому розвитку та економічній інтеграції, забезпечуючи країнам необхідні ресурси для відновлення та розвитку їхньої економіки.

Суть цілей МБРР полягає у створенні умов для сталого економічного відновлення та розвитку країн-членів через комплексну підтримку інвестицій та кредитування. Іншими словами, Банк спрямовує свої зусилля на:

- забезпечення фінансових ресурсів для відбудови зруйнованих воєнних територій і модернізації виробничих потужностей, що дає змогу краще адаптувати економіку до мирного часу;
- сприяння залученню приватного капіталу через гарантії, участь у позиках або, за його недоступності на розумних умовах, надання власного фінансування для підтримки виробничих проєктів;
- стимулювання інвестицій, що сприяють зростанню продуктивності, підвищенню рівня життя та покращенню умов праці, а також забезпечення балансу у міжнародних платіжних операціях;
- координація та гарантування міжнародних позик через різноманітні канали, що дає змогу надавати пріоритет фінансуванню найбільш перспективних і термінових проєктів;
- урахування впливу міжнародних інвестицій на бізнес-середовище країн-членів і сприяння поступовій трансформації економічної системи від воєнного режиму до мирного розвитку.

Отже, у всіх своїх рішеннях МБРР керується засадами, ціллю яких є створення сприятливих умов для економічного зростання, стабільності валютних та фінансових відносин, що забезпечує довгостроковий розвиток і підвищення якості життя в країнах-членах.

Україна офіційно приєдналася до вищезазначених та інших міжнародних фінансових організацій фактично одразу після здобуття незалежності. 3 червня 1992 року Верховна Рада України ухвалила Закон “Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій”. Цей нормативно-правовий акт дав повноваження уряду щодо вирішення всіх питань, пов’язаних із вступом до цих організацій [4].

Цей крок став важливим для інтеграції України у світову економіку, оскільки членство в цих установах дало можливість отримувати фінансову допомогу, технічну підтримку та сприяло проведенню необхідних економічних реформ. Тож після прийняття відповідного закону та підписання Статуту МВФ Україна офіційно вступила до міжнародної фінансової системи у вересні 1992 року, що стало однією з ключових подій на шляху її економічного розвитку.

Бреттон-Вудська валютна система з часом почала втрачати свою актуальність, тому їй на зміну внаслідок реорганізації прийшла Ямайська. Вона позначила завершення ери фіксованих валютних

курсів, що характерні для Бреттон-Вудської системи, і стала відправною точкою для впровадження плаваючих валютних курсів у глобальній економіці.

Ця угода була підписана в січні 1976 року між країнами, які були членами МВФ, і отримала свою назву від місця її укладання – Кінгстон, Ямайка. Більша кількість країн-учасниць угоди ратифікувала її у квітні 1978 року. Відповідно до Статуту МВФ було внесено деякі зміни [5].

Ямайська валютна система стала основою для сучасного міжнародного валютного порядку. Вона сприяє підвищенню автономії національних монетарних політик, даючи змогу державам адаптувати свої економічні стратегії до змін у глобальному економічному середовищі. Водночас важливо зазначити, що система зберігає баланс між потребою міжнародної співпраці та правом окремих країн встановлювати власні умови щодо валютного регулювання, що є ключовим чинником стабільності світової економіки.

Однак постає питання в подальшому реформуванні Ямайської валютної системи, зокрема:

- вирішення питання зі стабілізації валютних курсів;
- зростання координації політики провідних країн світу в контексті валютно-економічних відносин.

В основі валютних розбіжностей лежить суперництво трьох центрів. Через нестабільність Ямайської валютної системи країни-учасниці Європейського Союзу розробили власну регіональну валютну систему, яка мала б сприяти здійсненню процесу інтеграції в економіку, що є регіональним механізмом валютного співробітництва [5, с. 24].

Ключову роль у формуванні правової основи для регулювання економічних відносин між державами та забезпечення стабільності глобального економічного простору відіграють принципи міжнародного економічного права.

Важливим нормативним документом у сфері міжнародного економічного права, який формує базові принципи і рамки економічної взаємодії між країнами, є Хартія економічних прав та обов'язків держав, що була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 12 грудня 1974 р.

Глава першої Хартії проголошує, що економічні, а також політичні та інші відносини між державами регулюватимуться, серед іншого, такими принципами:

- суверенітет, територіальна цілісність та політична незалежність держав;
- суверенна рівність усіх держав;
- ненапад та невтручання;
- взаємна та справедлива вигода;
- рівноправність та самовизначення народів;
- усунення несправедливостей, що виникли внаслідок застосування сили, які позбавляють якусь націю природних коштів, що потрібні для її нормального розвитку;
- сумлінне виконання міжнародних зобов'язань;
- повага до прав людини та основних свобод;
- брак прагнення до гегемонії та сфер впливу;
- сприяння міжнародній соціальній справедливості;
- міжнародне співробітництво з метою розвитку;
- вільний доступ до моря та з нього для країн, що не мають виходу до моря, в рамках вищезазначених принципів [6].

Варто розглянути ці положення детальніше, аби зрозуміти, які саме принципи формують систему міжнародного економічного права.

Принцип суверенітету, територіальної цілісності та політичної незалежності держав закріплений у статті 1 Хартії економічних прав та обов'язків держав, де зазначено, що кожна держава має суверенне та невід'ємне право обирати свою економічну систему, а також свою політичну та культурну систему відповідно до волі свого народу, без втручання чи застосування сили або загрози ззовні в якій би то не було формі [6].

Цей принцип є надзвичайно важливим для стабільності міжнародних економічних відносин, оскільки забезпечує передбачуваність та довіру у взаємодії між державами.

Принцип суверенної рівності закріплений у статті 10 Хартії, де зазначається, що всі держави юридично рівноправні та як рівноправні члени міжнародної спільноти мають право повністю та ефективно брати участь у міжнародному процесі прийняття рішень для врегулювання світових економічних, фінансових та валютних проблем, серед іншого, через посередництво відповідних міжнародних організацій, відповідно до їх наявних та розроблюваних правилами, і справедливо користуватися такими, що випливають із цього вигодами [6].

Незалежно від розміру, потужності чи економічного розвитку, всі держави мають рівні права та обов'язки у міжнародних відносинах.

Принцип ненападу та невтручання окреслює заборону застосування сили або погрози силою в міжнародних відносинах, а також невтручання у внутрішні справи інших держав. У статті 2 (4) Статуту ООН зазначається, що всі члени у своїх міжнародних відносинах утримуються від загрози силою або її застосування проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави або будь-яким іншим способом, що суперечить цілям Організації Об'єднаних Націй [7].

Принцип взаємної вигоди вказує на те, що економічна співпраця між державами має базуватися на умовах, що забезпечують рівні можливості та взаємну користь.

Детальніше він описується у статті 13 Хартії економічних прав та обов'язків держав, де зазначено, що кожна держава має право отримувати вигоди досягнень та розвитку науки і техніки для прискорення свого економічного та соціального розвитку. Всі держави повинні сприяти міжнародному науковому та технічному співробітництву та передачі технології з належним урахуванням усіх законних інтересів, включаючи, серед іншого, права та обов'язки власників, постачальників та одержувачів технології. Зокрема, всі держави мають полегшувати доступ країн, що розвиваються, до досягнень сучасної науки і техніки, передачу технології та створення місцевої технології на благо країн, що розвиваються, у такій формі і відповідно до такої процедури, що відповідають їх економіці та потребам [6].

Тобто мовиться про стимулювання розвитку міжнародної торгівлі та інвестицій незалежно від рівня розвитку країн, що своєю чергою сприяє зростанню економічного потенціалу всіх учасників і створенню умов для сталого розвитку. Також тут варто згадати про принцип співробітництва, який спрямований на об'єднання зусиль держав для досягнення спільних економічних цілей.

Принцип мирного співіснування передбачає, що всі держави зобов'язані співіснувати за умов толерантності одна до одної і жити у світі, незалежно від відмінностей у політичних, економічних, соціальних та культурних системах, і повинні сприяти торгівлі між державами з різними економічними та соціальними системами. Міжнародна торгівля має здійснюватися без шкоди для загальних недискримінаційних та невзаємних преференцій на користь країн, що розвиваються, на основі взаємної вигоди, справедливих переваг та взаємного надання режиму найбільшого сприяння [6].

І з цього також випливає принцип мирного розв'язання конфліктів, що зобов'язує держави вирішувати свої суперечності за допомогою переговорів, консультацій і, у разі потреби, арбітражу чи судових процедур, замість застосування сили. Стаття 2 (3) Статуту ООН наголошує на тому, що всі члени повинні вирішувати свої міжнародні суперечки мирними засобами так, щоб міжнародний мир, безпека та справедливість не були під загрозою [7].

Принцип рівності та самовизначення народів сприяє створенню справедливої системи глобального управління, де кожен народ має можливість впливати на економічні процеси, що безпосередньо впливають на його добробут.

Декларація про надання незалежності колоніальним країнам і народам від 1960 року проголошує, що всі народи мають право на самовизначення, в силу цього права вони вільно визначають свій політичний статус і вільно здійснюють свій економічний, соціальний і культурний розвиток [8].

Варто також наголосити на принципі поваги до прав людини, який є, властиво, фундаментальною умовою для економічного розвитку, адже забезпечує створення сприятливого соціально-економічного середовища, де кожен громадянин може реалізувати свій потенціал.

У Преамбулі до Загальної декларації прав людини вказано, що держави-члени зобов'язуються сприяти у співробітництві з Організацією Об'єднаних Націй у загальній повазі і дотриманню прав людини і основних свобод [9].

Важливим постулатом у міжнародному праві є сумлінне виконання міжнародних зобов'язань і не менш важливим у питанні міжнародних економічних відносин.

У Віденській конвенції про право міжнародних договорів зазначено, що кожен чинний договір є обов'язковим для його учасників і повинен добросовісно виконуватись [10].

Дотримання цього принципу забезпечує стабільність і передбачуваність міжнародних економічних відносин, оскільки кожна держава може покладатися на те, що її партнери виконуватимуть свої зобов'язання.

Конвенція ООН з морського права визначає, що держави, які не мають виходу до моря, мають право на доступ до моря і від нього з метою здійснення прав, передбачених у цій Конвенції, в тому числі прав, що стосуються свободи відкритого моря і загальної спадщини людства. З цією метою держави, які не мають виходу до моря, користуються свободою транзиту через території держав транзиту всіма транспортними засобами [11].

Виходячи з цієї Конвенції, закріплюється принцип про вільний доступ до моря та з нього для країн, що не мають виходу до моря.

Отже, розглянуто фундаментальні принципи міжнародного економічного права, що створюють основу для врегулювання економічних відносин між державами, сприяють забезпеченню стабільності та ефективності глобальної економічної системи, а також забезпечують можливість країн адаптувати свою економічну політику до швидких змін у світовій економіці.

Міжнародні організації, такі як Світова організація торгівлі (далі – СОТ), Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та інші, продовжують відігравати важливу роль у формуванні нормативної бази, яка забезпечує функціонування глобальної економічної системи.

Однак одним з основних викликів сучасності є зростання протекціоністських настроїв, що відображаються як у внутрішній економічній політиці окремих держав, так і у міжнародних відносинах.

Як відомо, протекціоністські настрої спрямовуються на підтримку економіки власної країни, але їх реалізація може призвести до негативних наслідків.

Крістофер Р. Юкінс, Крістен Е. Іттіг, а також Арнольд і Портер у своїй доповіді під назвою “President Trump And Tariffs – The Procurement Exception” розглядають зміну акцентів у економічній політиці адміністрації Президента США Дональда Трампа за його теперішньої і попередньої каденції.

Під час першого терміну адміністрація Дональда Трампа проводила політику “Buy American” (купуй американське), що була спрямована на захист національного виробництва через регулювання закупівель державних установ. Однак свій другий термін очільник Білого Дому розпочинає у напрямку тарифної політики – запровадження нових тарифних ставок як основи своєї політики [11].

Загалом початок президентського терміну Трампа відзначився переліком рішучих, часом незрозумілих та зухвалих кроків, що змушують нас переосмислити традиційні підходи до міжнародної торгівлі та економічного регулювання.

Зміни в системі зовнішньої торгівлі, введення нових тарифів і мит для іноземних держав, заснування Служби зовнішніх доходів для контролю та уникнення “несправедливих економічних практик” [12] – все це порушує низку фундаментальних принципів міжнародного економічного права:

- Введення додаткових мит і тарифів обмежує вільний обіг товарів і послуг, створюючи несправедливі умови для іноземних виробників, що суперечить домовленостям, укладеним, зокрема у рамках СОТ (принцип вільної торгівлі та недискримінації).
- Політика протекціонізму призводить до зменшення взаємної вигоди в міжнародній торгівлі, оскільки вона порушує баланс між національними інтересами та глобальними економічними нормами (принцип взаємної вигоди).

Загалом політика Дональда Трампа є явним проявом протекціонізму, що суперечить принципу вільного доступу до ринків і рівного ставлення до всіх країн. Такі дії порушують загальновизнані норми міжнародного економічного права, що сприяють стабільності і прогнозованості у глобальних економічних відносинах.

В цьому контексті варто наголосити на потребі комплексного підходу, який поєднує національну політичну автономію із загальновизнаними принципами міжнародного економічного права. Це дасть можливість створити стабільне, відкрите та справедливе глобальне економічне середовище, де національні протекціоністські заходи не руйнують, а стимулюють взаємну вигоду та довгострокову співпрацю.

Насамперед треба посилити роль інституцій, які повинні забезпечити дотримання принципів вільної торгівлі, недискримінації та стабільності, контролюючи застосування протекціоністських заходів і вирішувати торговельні суперечки за допомогою ефективних механізмів арбітражу. Кожна держава повинна прагнути розробляти власну економічну стратегію з урахуванням загальновизнаних принципів міжнародного економічного права, таких як державний суверенітет, суверенна рівність, принцип вільної торгівлі, мирне врегулювання спорів та взаємна вигода. Такий підхід дасть змогу знизити ризики економічної нестабільності, що спричинені односторонніми заходами, і забезпечити стабільність міжнародних економічних відносин.

Висновки. Проведений аналіз свідчить про те, що сучасне міжнародне економічне право перебуває у фазі трансформації, яка зумовлена як глобальними економічними процесами, так і специфічними політичними заходами окремих країн. Розвиток цифрової економіки, зростання протекціоністських тенденцій та активна роль держав у перегляді торгових режимів визначають нову парадигму регулювання міжнародних економічних відносин.

Політика адміністрації президента Сполучених Штатів Америки, яка своїми рішучими заходами з перегляду торгових угод і впровадження тарифних бар'єрів спричинила переосмислення установлених принципів міжнародного економічного права, виступає каталізатором для початку активних дискусій, а також проведення необхідних реформ та заходів. Водночас нові виклики, пов'язані з цифровізацією та екологічною безпекою, відкривають нові горизонти для розвитку правових норм, що сприяють більш гнучкому та адаптивному функціонуванню глобальної економічної системи.

Отже, інтеграція традиційних принципів з сучасними підходами до регулювання економічних відносин є неодмінною умовою для створення нової економічної архітектури світу, яка буде стійкою та відповідати вимогам часу, забезпечуючи баланс між національними інтересами та загальним благом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сміт Адам (2018). Багатство народів: Дослідження про природу та причини добробуту націй / пер. з англ. О. Васильєв, М. Межевікіна, А. Малівський. К.: Наш формат. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=ic7HDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT4&dq=Дослідження+про+природу+і+причини+багатства+народів&ots=kSwUsvSPsN&sig=jZR0_4fghyPk2psCte71uZybykg&redir_esc=y#v=onepage&q=Дослідження%20про%20природу%20і%20причини%20багатства%20народів&f=false (Дата звернення: 04.04.2025).
2. Шперуни Х. В. (2010). Історико-правові аспекти створення та функціонування Бреттон-Вудської валютної системи. Міжнародні читання, присвячені пам'яті професора Імператорського Новоросійського університету П. Є. Казанського: матеріали Міжнародної конференції (м. Одеса, 22–23 жовтня 2010 року). Одеса: Фенікс, 2010. С. 40–42. (Дата звернення: 04.04.2025).
3. Washington, DC: International Monetary Fund, 2020. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/pdf/aa.pdf> (Accessed: 04.04.2025).
4. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій: Закон України від 24 червня 1992 р. База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text> (Дата звернення: 04.04.2025).
5. Міжнародні фінанси : навч. посіб. для студ., які навчаються за спеціальністю 051 “Економіка”, спеціалізацією “Міжнародна економіка” за денною формою навчання / І. М. Грінько ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 24 с. (Дата звернення: 04.04.2025).

6. Charter of Economic Rights and Duties of States від 12 грудня 1974 р. URL: <http://www.un-documents.net/a29r3281.htm> (Accessed: 04.04.2025).
7. United Nations Charter від 26 червня 1945 р. URL: <https://jusmundi.com/en/document/pdf/treaty/en-united-nations-charter-the-un-charter-tuesday-26th-june-1945> (Accessed: 04.04.2025).
8. Declaration on the granting of independence to colonial countries and peoples від 12 грудня 1960 р. URL: <https://www.ilsa.org/Jessup/Jessup10/basicmats/ga1514.pdf> (Accessed: 04.04.2025).
9. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (Дата звернення: 04.04.2025).
10. United Nations Convention on the Law of the Sea від 10 грудня 1982 р. URL: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf (Accessed: 04.04.2025).
11. GW Law School Public Law and Legal Theory Paper No. 2025. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5159091 (Accessed: 10.04.2025).
12. Перші кроки нової адміністрації президента Дональда Трампа. 2025. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-01/az_pershi_kroki_trampa_ukr_220125.pdf (Дата звернення: 04.04.2025).

REFERENCES

1. Smith, Adam (2018). *The Wealth of Nations: An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations* [The Wealth of Nations: A study on the nature and causes of the well-being of nations] / Translated from English by O. Vasyliyev, M. Mezhevikin, A. Malivskiy. Kyiv: Nash Format. Retrieved from: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=ic7HDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT4&dq=Дослідження+про+природу+і+причини+багатства+народів&ots=kSwUsvSPsN&sig=jZRo_4fghyPk2psCte71uZybykg&redir_esc=y#v=onepage&q=Дослідження%20про%20природу%20і%20причини%20багатства%20народів&f=false (Accessed: 04.04.2025). [In Ukrainian].
2. Shperuny, Kh. V. (2010) *Historical and Legal Aspects of the Creation and Functioning of the Bretton Woods Monetary System* [Historical and legal aspects of the creation and functioning of the Bretton Woods monetary system] Kh. V. Shperuny // International Readings in Memory of Professor P. Ye. Kazanskyi of the Imperial Novorossiysk University: Proceedings of the International Conference (Odesa, October 22–23, 2010). Odesa: Phoenix, P. 40–42. [In Ukrainian].
3. Washington DC: *International Monetary Fund* (2020). Retrieved from: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/pdf/aa.pdf> (Accessed: 04.04.2025). [In English].
4. *On Ukraine's Accession to the International Monetary Fund, the International Bank for Reconstruction and Development, the International Finance Corporation, the International Development Association, and the Multilateral Investment Guarantee Agency* [On Ukraine's accession to the International Monetary Fund, the International Bank for Reconstruction and Development, the International Finance Corporation, the International Development Association and the Multilateral Investment Guarantee Agency]: Law of Ukraine vid 24 chervnia 1992 roku. Baza danykh “Zakonodavstvo Ukrainy” / VR Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text> (Accessed: 04.04.2025). [In Ukrainian].
5. *International Finance* [International Finance]: A Textbook for Students Studying in the Specialty 051 “Economics,” Specialization “International Economics” in Full-time Education / I. M. Hrin’ko; National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”. Kyiv: KPI, 2019. 24 p. [In Ukrainian].
6. *Charter of Economic Rights and Duties of States*, December 12, 1974. Retrieved from: <http://www.un-documents.net/a29r3281.htm> (Accessed: 04.04.2025). [In English].
7. *United Nations Charter*, June 26, 1945. Retrieved from: <https://jusmundi.com/en/document/pdf/treaty/en-united-nations-charter-the-un-charter-tuesday-26th-june-1945> (Accessed: 04.04.2025). [In English].
8. *Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples*, December 12, 1960. Retrieved from: <https://www.ilsa.org/Jessup/Jessup10/basicmats/ga1514.pdf> (Accessed: 04.04.2025). [In English].
9. *Universal Declaration of Human Rights* [Universal Declaration of Human Rights]: December 10, 1948. Baza danykh “Zakonodavstvo Ukrainy” / VR Ukrainy. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (Accessed: 04.04.2025). [In Ukrainian].
10. *United Nations Convention on the Law of the Sea*, December 10, 1982. Retrieved from: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf (Accessed: 04.04.2025). [In English].
11. *GW Law School Public Law and Legal Theory Paper* No. 2025. Retrieved from: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5159091 (Accessed: 04.04.2025). [In English].

12. *The First Steps of the New Administration of President Donald Trump* [First steps of the new administration of President Donald Trump] 2025. Retrieved from: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-01/az_pershi_kroki_trampa_ukr_220125.pdf (Accessed: 04.04.2025). [In Ukrainian].

Дата надходження статті: 22.05.2025 р.

Volodymyr MYKHANIV

Lviv Polytechnic National University,
Educational and Research Institute of Law,
Psychology and Innovative Education,
student of the second (master's)
level of higher education
volodymyr.mykhaniv.mpvpr.2024@lpnu.ua
ORCID: 0009-0008-4026-9385

Yaryna OLIINYK

Lviv Polytechnic National University,
Educational and Research Institute of Law,
Psychology and Innovative Education,
Professor of the International
and Criminal Law Department,
Dr. Habil. (Law), Professor
yaryna.s.oliinyk@lpnu.ua
ORCID: 0000-0002-5906-4565

**GENERAL PRINCIPLES OF INTERNATIONAL ECONOMIC LAW
IN THE CONTEXT OF THE FORMATION
OF A NEW GLOBAL ECONOMIC ARCHITECTURE**

The article analyzes the fundamental principles of international economic law, which form the basis for regulating economic relations between states and ensuring global stability. A historical retrospective of the development of international economic law is conducted – from the first international trade agreements to the stage of forming the modern system after World War II. Particular attention is paid to the institutionalization of international economic cooperation after the creation of the Bretton Woods system, as well as the development of regulatory frameworks within the framework of the activities of the World Trade Organization, the International Monetary Fund and the World Bank.

The main attention is paid to traditional norms, such as state sovereignty, sovereign equality, non-discrimination, the principle of free trade, peaceful coexistence, self-determination of peoples, peaceful settlement of disputes, conscientious fulfillment of international obligations, respect for human rights, international cooperation, free access to the sea and cooperation in trade.

Particular emphasis is placed on the role of these principles in the formation of a new global economic architecture of the world, which requires a rethinking of traditional approaches to regulating the world economy. It is noted that the general principles should remain the foundation, and at the same time adapt to new realities, ensuring a balance between the national interests of states and the global goals of sustainable development.

The article also analyzes how modern political steps, in particular the protectionist measures of the new administration of the President of the United States of America, can violate these principles and create instability in the global economic system.

In conclusion, it is noted that international economic law is at a stage of transformation, which is determined by global economic and political processes.

Keywords: international economic law, principles, new economic architecture of the world, protectionism, free trade, non-discrimination, global stability.